

LIBRIS | We know books
Colecția TIFF cinefil este coordonată de
Ioan-Pavel Azap
și promovată de

Festivalul Internațional de Film Transilvania

© Ioan-Pavel Azap

Editura EIKON

Cluj-Napoca, str. București nr. 3A

Redacția: tel 0364-117252;

0728-084801; 0728-084802

e-mail: edituraeikon@yahoo.com

Difuzare: tel/fax 0364-117246; 0728-084803

e-mail: eikondifuzare@yahoo.com

web: www.edituraeikon.ro

**Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior
(CNC SIS) – cod 132**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AZAP, IOAN-PAVEL**

16 mm : (jurnal cinefil) / Ioan-Pavel Azap. - Cluj Napoca:

Eikon, 2012

ISBN 978-973-757-621-7

791.43

Editori: Valentin AJDER

Vasile George DÂNCU

Copertă și tehnoeditare: Ioachim GHERMAN

IOAN-PAVEL AZAP

16 MM

JURNAL CINEFIL

E I K O N

Cluj-Napoca, 2012

Ioan-Pavel AZAP s-a născut în 15 mai (în acte 20 mai) 1967, în satul Ticvaniul Mic, jud. Caraș-Severin. Licențiat al Facultății de Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1995).

Cărți publicate: **Autoportret cu mască** (poezii, Ed. RFT, Cluj-Napoca, 1993; Premiul de debut „Mongolu” al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România); **Funigei** (poezii, Colecția „Liliput” a Bibliotecii Județene „Paul Iorgovici” Caraș-Severin, Reșița, 1997; ediție bibliofilă);

Poeme de cinci stele (poezii, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2002; Premiul Studioului Teritorial de Televiziune Cluj la cea de-a XXIX-a ediție a Festivalului Internațional de Poezie de la Sighetu Marmăției); **Bărbi** (catrene epigramatice, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2002); **Traveling** (interviuri cu regizori români de film, vol. I, Ed. Tritonic, București, 2003); **Stop-cadru** (cronici de film, Ed. Tribuna, Cluj-Napoca, 2005); **Câteva ore din viața ta** (pseudoroman, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2007); **Togă de gală** (poezii, antologie, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2008; ed. a II-a, 2009); **Coperta a patra** (interviuri cu scriitori clujeni, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010); **Prim-plan** (cronici de film, Ed. Tracus Arte, București, 2011); **Ușa cu picioarele pe pământ** (poezii, Ed. Paralela 45, Pitești, 2011); **Octogon** (opt dialoguri cu scriitori români, Ed. Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2012); **dagheroTIFF** (carte despre Festivalul Interna-

țional de Film Transilvania, primele 10 ediții: 2002-2011, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2012).

În 2011 a primit Premiul „Ion Cantacuzino” al Asociației Criticilor de Film a Uniunii Cineaștilor din România pentru: „îndelungata activitate publicistică dedicată filmului românesc și mondial la revista «Tribuna» din Cluj-Napoca și pentru volumele *Stop-cadru* și *Traveling* dedicate cineaștilor români și străini”.

Prezent în volume colective și antologii de poezie și proză din țară și străinătate (Ungaria).

Redactor la revista „Tribuna” din Cluj-Napoca.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Cluj.

Membru al Asociației Criticilor de Film a Uniunii Cineaștilor din România.

pavelazap@yahoo.com

ÎN LOC DE... PRELUDIU

Încep prin a face o mărturisire (aproape) rușinoasă: din partea-mi, televiziunea ar putea să nu existe; n-o urăsc, o consider doar – elegant vorbind – un mijloc ideal de îndobitocire în masă. Evident, n-am fost întotdeauna așa. În afara perioadelor când, din motive obiective, nu am avut în mod curent acces la un televizor, mă uitam cu aviditate pe multe, multe posturi, la multe, multe prostioare cronofage. Am reușit să rezist (e drept că doar ca fundal, între timp ocupându-mă de treburi mai domestice, cum ar fi jocul de cărți ori îngurgitul unor alimente & lichide, altele decât apa) chiar și la câteva ediții din „Surprize, surprize!” a Zânei Zânelor... N-am izbutit însă niciodată să fac față mai mult de două-trei minute la „De 3 ori femeie”, la Iri & Monica Columbeanu (știu că nu se face, dar nu pot să nu atrag atenția asupra splendidei cacofonii!) sau Bahmuteanu & Prigoană – ca să nu mai vorbesc de Teo, Dan Negru ori Cristina Cioran... Așisderea, n-am făcut față stilului Esca (nici

înainte, nici după ce s-a clasicizat intrând în manualele de istorie a patriei), percepând-o ca pe un roboțel perfect, de un mimetism și o platitudine înfiorătoare, trezindu-mi ineluctabile nostalgii după „știristul” din satul copilăriei mele bănățene, Moș Pela, un bătrân care bătea toba la răscruci anunțând fel de fel de vești, mai mult sau mai puțin anoste, însă zău că avea mai mult farmec decât toți prezentatorii de știri televizate la un loc; din păcate, „bateristul” a murit pe când aveam eu vreo șase-șapte ani și nu i-a mai urmat nimeni în post(ură)...

Nu mai continuu, mi-am făcut deja destui dușmani, vreau să mai precizez doar că povestea asta a mea cu „m-am săturat de tv” se derulează numai de câțiva ani. Dar (pentru că, după cum bănuiați deja, există și un inevitabil și esențial **dar!**), asta nu înseamnă că m-am metamorfozat într-un om al cavelor ori că m-am spiritualizat într-atât încât să nu pierd destulă vreme în fața micului ecran. Motivul? O de nepotolit pasiune cinefilă, doar pentru a vedea filme. Deoarece, în timp ce oferta cinematografelor este direcționată spre și dominată (imperialist) de producția americană de filme (noroc – și nu sunt ironic – cu revirimentul filmului românesc, neașteptat, dar nu inexplicabil), televiziunile oferă filme din

belșug – existând canale profilate exclusiv pe film – și chiar ai de unde alege, de la pelicule clasice până la nu chiar puține titluri de ultimă oră. (Din păcate, și televiziunile difuzează foarte puține filme din Europa de Est ori din Rusia sau fostele republici sovietice, de pildă.) Fără a polemiza cu nimeni – mai degrabă din dorința de a-mi contrazice (și) în scris prietenii care se plâng că posturile tv livrează la domiciliu doar filme idioate – am încercat să semnalez, fără a insista pe demersul critic, filmele de luat în seamă (prin asta înțelegând și acele titluri care nu fac altceva decât să „paraziteze” filmografia unui negizor sau actor important, semnificative mai degrabă din perspectiva istoriei, nu neapărat și a esteticii celei de-a șaptea arte) difuzate de posturile românești. (Situția este similară și pentru alte domenii ale culturii: teatru, operă, literatură, arte plastice etc., adică ai ce alege, atâta doar că orele de difuzare – chiar și pe posturile publice, care ar avea datoria să promoveze, printre altele, cultura la ore de vârf, concurând cu oferta de acest gen posturile comerciale – sunt în general imposibile, parcă – mai știi?! – înadins alese.) Sper să nu fiu acuzat de reclamă (de)mascată, dar trebuie să amintesc aici posturile pe care le urmăresc frecvent: TVR, TVR Cultural, Cinemax, TCM, HBO, MGM, CineStar. Foarte,

foarte rar mă îndur să văd un film pe alte canale din simplul motiv că întreruperea filmelor pentru publicitate & reclamă mi se pare o „crimă împotriva artei”, un fapt nu amoral, așa cum vrea sau poate să pară, ci profund imoral (de ceva vreme și TCM a început să întrerupă filmele cu reclame, așa că...).

Cartea de față s-a scris aproape de la sine, însumând texte publicate în revista clujeană „Verso” în cadrul rubricii „16 mm”, în intervalul mai 2008 – februarie 2010. De ce „16 mm”? Pe vremea când imaginile nu erau fixate pe suport electronic, în televiziuni se folosea peliculă de 16 mm, spre deosebire de pelicula pentru marele ecran, standardizată la 35 mm. Și cum comentariile de față vizează filme de cinema difuzate pe micul ecran, găsesc că titlul (măcar atât!), a fost/este inspirat.

Nu pot încheia fără a le mulțumi lui Ion Mureșan, redactorul-șef al revistei „Verso”, și lui Viorel Dădulescu, „apartinător” într-o vreme redacției aceleiași publicații, la insistențele amicale ale cărora am demarat rubrica respectivă și, odată pornită, nu mi-a rămas alta de făcut decât să o transform... într-un „scurtmetraj” editorial.

Vizionare plăcută! (I.-P.A.)

Aprilie 2008 a fost, cel puțin pe TCM, luna Bette Davis (5 aprilie 1908 – 6 octombrie 1989), sărbătorită „în absență” pentru cei o sută de ani pe care i-ar fi împlinit dacă nu ar fi plecat... pe alte platouri. Dincolo de orice, Davis a fost una dintre (nu) multele vedete feminine americane (din perioada de aur a Hollywoodului!) care a fost și actriță până în măduva oaselor. De o frumusețe (ori, dacă vreți, de o urâtenie) atipică, era capabilă de metamorfozări uluitoare. Antologic este rolul din **Dor nestins** (*Now, voyager*, S.U.A., 1942; r. Irving Rapper), film de o amplă respirație epică, aproape o capodoperă, povestea modernă a răzuștei celei urâte care se transformă aproape peste noapte într-o lebădă grațioasă. Neconsolată că nu a primit rolul lui Scarlett O'Hara în *Pe aripile vântului*, Bette Davis se „răzbună” făcând **Femeia diabolică** (*Jezebel*, S.U.A., 1938; r. William Wyler). Nu știu dacă a fost vorba de fler sau doar consecința fericită a unui eșec, dar Davis a ales bine: în timp ce *Pe aripile vântului* este

doar o melodramă facilă, în ciuda succesului de box-office, o telenovelă avant-la-lettre (mă refer doar la film, nu și la roman), *Jezebel* este un reper în istoria (nu doar a) filmului american. Tot cu ocazia centenarului, am putut (re)vedea **Ce s-a întâmplat cu Baby Jane?** (*What Ever Happened to Baby Jane?*, S.U.A., 1962; r. Robert Aldrich), unul dintre cele mai teribile filme despre culisele lumii spectacolului (în speță: lumea filmului), totodată veritabil recital actoricesc al duetului Bette Davis – Joan Crawford. Și, dacă tot suntem la capitolul Bette Davis, ar mai fi de amintit în acest context, chiar dacă nu a fost difuzat recent, **Balene de august** (*The Whales of August*, S.U.A., 1987; r. Lindsay Anderson), ultimă capodoperă a două mari actrițe, cântec de lebedă pentru Davis și Lilian Gish.

În **Parizianca** (*A Woman of Paris: A Drama of Fate*, S.U.A., 1923), Charles Chaplin nu apare ca actor, după cum suntem avertizați într-un insert de început, precizându-ni-se că vom vedea, în consecință, „primul meu film serios”. Chaplin nu se poate însă „abține” să scrie scenariul, să compună muzica și, evident, să regizeze filmul. O melodramă de-a dreptul tipică – cu o femeie întreținută, o mamă iubitoare, un îndrăgostit sărac, dar cinstit (ba chiar sinucigaș!), cu un amant de

profesie, un final moralizator etc., etc. –, dar pe un scenariu impecabil construit, convingător până la amănunt, filmat măiestru și cu o regie lipsită de cea mai mică ezitare. O capodoperă – dacă ne gândim și numai la anul filmării – care trebuie să fie consultată periodic nu doar de publicul contemporan, ci și de regizori și scenariști, pentru a nu mai vorbi de producători.

Tot un clasic, **Frankenstein** (*Frankenstein*, S.U.A., 1931; r. James Wahle; cu: Boris Karloff, Colin Clive, Mae Clarke), tot de revăzut periodic, un film frumos în ciuda subiectului horror, ne amintește – și îi „urechează” pe cei care cred asta – că cinematograful nu începe odată cu era efectelor speciale digitale. O capodoperă nu doar a genului. Amuzant, privind cu detașarea pe care o conferă anii ce au trecut de atunci – care au validat ceea ce era de validat –, este că, la premiera absolută a filmului, Boris Karloff nici nu a fost invitat de către producători, vedetele momentului fiind Colin Clive și Mae Clarke. Cine mai știe, azi, ceva despre ei?!

Din vremea copilăriei, de-ale cărei boli – și „boli” – nu scapă nimeni, n-am mai rezistat unui muzical american. (Și când spun asta rog a nu se înțelege că mi-a căzut cu tronc;